

LAINSÄÄDÄNNÖN ARVIOINTINEUVOSTO

Lausunto Dnro: VN/9830/2019-2

27.2.2020

Lainsäädännön arviointineuvoston lausunto ehdotuksesta hallituksen esitykseksi turvapaikanhakijoiden oikeusturvan vahvistamista koskevaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitysehdotus on kirjoitettu ymmärrettävästi ja selkeästi. Lukijan on helppo saada kuva uudistuksesta ja sen lähtökohdista. Ehdotuksessa on kuvattu hyvin nykytila ja sen ongelmat sekä tavoitteet ja keskeiset ehdotukset. Vaikutuksia on arvioitu monipuolisesti erityisesti taloudellisten vaikutusten osalta. Esitysluonnoksen keskeisimmät puutteet ja kehittämiskohteet ovat:

- i) Arviointineuvosto katsoo, että taloudelliset vaikutukset on arvioitu pääosin hyvin. Esitysehdotuksessa ei ole kuitenkaan arvioitu kustannuksia, jotka mahdollisesti aiheutuvat maahanmuuttovirastolle vastaanottopalveluiden aikaisempaa pidemmästä käytöstä. Arviointineuvosto katsoo, että nämä kustannukset tulisi arvioida hallituksen esityksessä.
- ii) Hallituksen esitysehdotuksen vaikutuksia koskevissa laskelmissa on lähdetty arviosta, että Suomeen tulisi vuosittain noin 4 000 turvapaikanhakijaa. Ei ole kuitenkaan kerrottu, mihin tämä arvio perustuu. Arviointineuvosto katsoo, että hallituksen esityksessä tulisi kertoa, mihin arvio turvapaikanhakijoiden määrästä perustuu sekä analysoida, minkälaisiksi kustannukset muodostuvat, jos tilanne yllättäen muuttuukin.

Arviointineuvosto katsoo, että hallituksen esitysluonnos täyttää säädösehdotusten vaikutusten arviointiohjeen vaatimukset. Arviointineuvostolla on vain pieniä lisäsehdotuksia esitysluonnokseen.

1 Hallituksen esitysluonnoksen keskeinen sisältö

Pääministeri Juha Sipilän hallituskaudella turvapaikanhakijoiden oikeusturvaan tehtiin muutoksia. Avustajille määrättiin asiakohtaiset palkkiot tuntipohjaisen sijaan. Palkkio avustajalle turvapaikkapuhuttelussa säädettiin maksettavaksi vain, jos siihen oli erityisen painavia syitä tai avustettavana oli alaikäinen lapsi. Valitusaika turvapaikkapäätöksestä hallinto-oikeuteen lyhennettiin 30 päivästä 21 päivään ja valitusluvan hakuaika korkeimmalta hallinto-oikeudelta 14 päivään.

Esitysehdotuksessa nämä normaalista hallinto-oikeusprosessista poikkeavat säännökset ehdotetaan kumottavaksi. Esitysehdotuksessa ei siis ehdoteta uutta sääntelyä, vaan ainoastaan edellisellä hallituskaudella tehtyjen muutosten kumoamista ja palaamista aikaisempaan oikeustilaan.

2 Arvio hallituksen esitysehdotuksesta ja vaikutusarvioista

2.1 Yleiset huomiot

Esityksen tavoitteena on ihmisoikeuksien vahvistaminen ja oikeusavun yhdenmukaistaminen muihin asiaryhmiin. Tavoitteena on myös entistä sujuvampi prosessi. Samalla pyritään turvaamaan asi-
antuntevien yksityisten avustajien saatavuus.

Nykytilaa ja asioiden kehitystä on kuvattu esitysehdotuksessa monipuolisesti esittämällä lukumääriä. Hakemusmääriä, valitusaikoja sekä palkkioiden määriä on kuvattu kuvioiden ja taulukoiden avulla. Kuvia ja taulukoita on kuitenkin otsikoitu johdonmukaisesti ja tavanomaiseen tapaan numeroiden.

Nykytilaa koskevassa jaksossa on arvioitu myös arvioitu edellisen hallituskauden muutosten vaikutusta turvapaikkaprosesseihin ja niiden keston. Arviossa on käytetty hyväksi myös tutkimustietoa. Vertailu osoittaa, että aikaisemmat muutokset heikensivät turvapaikanhakijoiden oikeusturvaa ilman, että olisi saavutettu tavoiteltuja hyötyjä kuten tuomioistuinprosessien merkittävää lyhennystä. Muutosten on sen sijaan arvioitu aiheuttaneen lisätyötä hallinto-oikeuksille.

Arviointineuvosto katsoo, että hallituksen esitysehdotus on kirjoitettu ymmärrettävästi ja selkeästi. Lukijan on helppo saada kuva uudistuksesta ja sen lähtökohdista. Ehdotuksessa on kuvattu hyvin nykytila ja sen ongelmat sekä tavoitteet ja keskeiset ehdotukset. Arviointineuvosto pitää myönteisenä, että nykytilaa on selvennetty taulukoiden ja kuvioiden avulla. Taulukoiden ja kuvioiden otsikointi on kuitenkin syytä viimeistellä.

2.2 Taloudelliset vaikutukset

Hallituksen esitysehdotuksessa on esitetty euromääräiset kustannukset julkiselle taloudelle ja yksityiseen asianajotoimintaan. On arvioitu erikseen oikeusavun lisämäärärahojen jakautuminen oikeusaputoimistojen ja yksityisten avustajien osalta ja niiden kehitys euromääräisesti.

Maahanmuuttovirasto katsoi lausunnossaan, että valitusaikojen pidentymisen myötä vastaanotto-
palveluiden käyttö myös saattaa pidentyä. Tämän on arvioitu tuovan 4 miljoonan euron lisäkustannukset. Maahanmuuttoviraston näkemys on tuotu esiin hallituksen esitysehdotuksen lausuntopalaute-
lautetta esittelevässä jaksossa. Vaikutusarviossa ei ole kuitenkaan mitenkään arvioitu vastaanotto-
palveluiden käytön kehitystä ja kustannuksia.

Arviointineuvosto katsoo, että taloudelliset vaikutukset on arvioitu pääosin hyvin. Esitysehdotuksessa ei ole kuitenkaan arvioitu kustannuksia, jotka mahdollisesti aiheutuvat maahanmuuttovirastolle vastaanottopalveluiden pidemmästä käytöstä. Arviointineuvosto katsoo, että nämä kustannukset tulisi arvioida hallituksen esityksessä.

Hallituksen esitysehdotuksen vaikutuksia koskevissa laskelmissa on lähdetty arviosta, että Suomeen tulisi vuosittain noin 4 000 turvapaikanhakijaa. Ei ole kuitenkaan kerrottu, mihin tämä arvio perustuu. Vaikutusjaksossa on puolestaan arvioitu, että "hakijamäärät voivat vaihdella huomattavasti".

Arviointineuvosto katsoo, että hallituksen esityksessä tulisi kertoa, mihin arvio turvapaikanhakijoiden määristä perustuu sekä analysoida, minkälaisiksi kustannukset muodostuvat, jos tilanne yllättäen muuttuukin.

2.3 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Esitysehdotuksessa on arvioitu laadullisesti argumentoiden vaikutuksia maahanmuuttoviraston, oikeusaputoimistojen ja hallinto-oikeuksien työhön

Arviointineuvosto katsoo, että viranomaisvaikutukset on arvioitu riittävällä tarkkuudella.

2.2 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Esitysehdotuksessa on arvioitu laadullisesti argumentoiden perus- ja ihmisoikeusvaikutuksia. Uudistuksen on katsottu parantavan hakijoiden oikeusturvaa ja ihmisoikeuksia.

Arviointineuvosto katsoo, että perus- ja ihmisoikeusvaikutukset on arvioitu riittävällä tarkkuudella.

3 Muut asiat

Lainsäädännön arviointineuvosto on antanut lausunnon hallituksen esitysehdotuksesta turvapaikanhakijoiden oikeusturvan vahvistamista koskevaksi lainsäädännöksi. Oikeusministeriö toimitti hallituksen esityksen arviointineuvoston käyttöön sähköpostitse 12.2.2020. Lausunto on julkinen.

Arviointineuvosto katsoo, että hallituksen esitysluonnos täyttää säädösehdotusten vaikutusten arviointiohjeen vaatimukset. Arviointineuvostolla on vain pieniä lisäsehdotuksia esitysluonnokseen.

Helsingissä 27. helmikuuta 2017

Leila Kostiainen

Lainsäädännön arviointineuvoston puheenjohtaja

Kaijus Ervasti

Arviointineuvos, arviointineuvoston sihteeri